

פיסות מידע מהנגב

מרכז המחקר והמידע

הרשות לפיתוח הנגב

פברואר 2020

תוכן עניינים

07

מורים נושרים:
מי עוזב את מערכת החינוך?

08

מדבר אחר לגמרי:
מודל אריזונה

09

העולם שייך לצעירים?
ניק פורבס דואג לעתיד של ניואקסל

10

הרימו עוגן:
כיצד להשתמש בעוגנים המקומיים כדי
לשמר ולחזק את אוכלוסיית הצעירים

פיסה # 7: מורים נושרים: מי עוזב את מערכת החינוך?

בפיסת המידע # 1, אשר תוכלו למצוא בגיליון של ינואר 2020, ועסקה בשיעור הגבוה היחסית בנגב של לומדי חינוך והוראה, סיכמנו כך: קשה להתעלם מהמתאם (ההפוך) המובהק בין הרמה הסוציו-כלכלית של הרשויות לבין שיעור לומדי החינוך וההוראה. ולאור זאת, תהינו האם מתאם זה נובע מכך שסף הקבלה נמוך, וכך גם כושר ההשתכרות הצפוי? האם שיעור "מוגזם" של לומדי חינוך והוראה הינו סימפטום לבעיה ברשות? או אולי ישנה הזדמנות שיש לנצל: האם ניתן וראוי למנף מאגר רחב של כח אדם מוכשר להוראה, ולהשקיע בשדרוג יכולותיו המקצועיות, אשר מהוות את המפתח לפיתוח הדורות הבאים, בנגב בכלל, וברשויות אלה בפרט?

ביוני 2019, פרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה נתונים לגבי **שיעורי העזיבה של עובדי הוראה בכלל**, ועובדי הוראה חדשים (עד 3 שנים במערכת) בפרט, את מערכת החינוך (הנתונים מתייחסים לשנים 2001-2016). מהנתונים עולה כי בעוד שבתחילת המילניום הייתה ירידה מסוימת בשיעורי העזיבה, הרי שהחל מ-2014 ניכרת שוב עלייה מדאיגה בשיעורי העזיבה.

לצורך המענה על השאלות שהועלו, ראינו לנכון לבחון מי הם העוזבים: האם אלה ה"חזקים יותר" שמצאו הזדמנות להרוויח יותר במקום אחר? או ה"חלשים יותר" שנפלטו ממערכת אשר דורשת יותר מהעובדים בה? ואיך עומד הנגב/הדרום בהשוואה ליתר המחוזות?

במגזר היהודי הנתונים, מאז 2002, עקביים ומראים **שהנוטים לעזוב הם עובדי ההוראה עם נתוני ההשכלה החזקים יותר** (ציון הפסיכומטרי הממוצע ומומצעי הבגרות של העוזבים גבוהים מהציונים הממוצעים של הנשארים). לצד זאת, **ראוי לציון שהפער הולך ומצטמצם עם השנים**, בעיקר כי ממוצעי הציונים של הנשארים במערכת עלו.

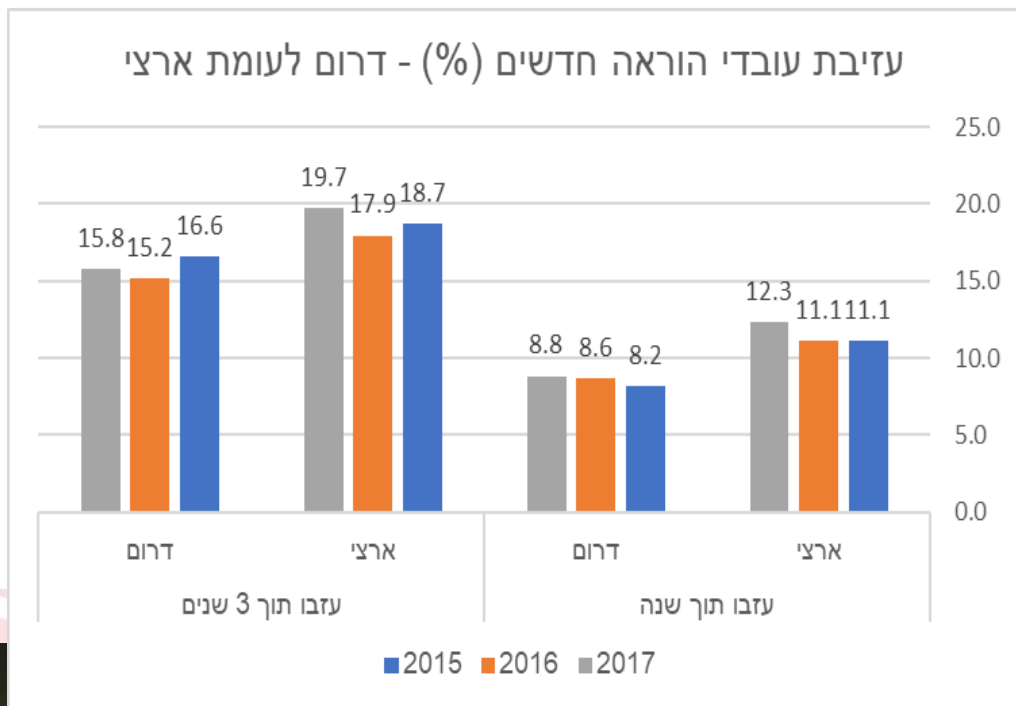
במגזר הערבי המצב הפוך, כאשר לאורך השנים, דווקא ה"חזקים" יותר נשארו במערכת, וה"חלשים" עזבו; חשיבות מקצוע ההוראה במגזר הערבי ניכרת גם כאן, בהמשך לנתונים הגבוהים של שיעורי לומדי החינוך (בפיסה # 1).

ומה המצב בדרום ובנגב? לאורך השנים נתוני העזיבה במחוז דרום (כפי שניתן לראות בגרף להלן) היו נמוכים משמעותית מהממוצע הארצי, ומכל יתר המחוזות.

והמסקנות? מעניינות ואולי עשויות להשתנות. אמנם מערכת החינוך עדיין אינה מצטיינת בהשאת ה"חזקים", אך יש לקוות שהיא "מחזקת" את הנשארים. חשיבות מקצוע ההוראה במגזר הערבי והבדואי הינה מעודדת. נתוני העזיבה הנמוכים יחסית בדרום, גם אם נובעים מאילוצים, הינם מעודדים למדי, ורק מחזקים את כך שמאגר כח ההוראה בנגב הינו גדול משמעותית ביחס לכל מקום אחר. לנגב עדיין יש פוטנציאל למנף זאת ולהיות מוביל בפיתוח המשאב החינוכי.

פיסה # 7: תרשים להשוואת מורים נושרים ממערכת החינוך

נתוני למ"ס, עיבוד: מרכז המחקר והמידע ברשות לפיתוח הנגב

פיסה # 8: והפעם, למדבר אחר לגמרי: מודל אריזונה

תערוכת התיירות הבינלאומית - IMTM - התקיימה החודש (פברואר) בגני התערוכה בתל אביב. לאור בחירת נושא תיירות המדבר כאחד מהנושאים המובילים בה, מוקדשת פיסה זו לנושא. באריזונה, "מדינת המדבר האולטימטיבית" בארה"ב, תעשיית התיירות הייתה ונשארה עוגן משמעותי לפיתוח כלכלי, כאשר בשנת 2017 לבדה, השאירו המבקרים במדינה סכום שהגיע ל- 22.7 מיליארדי דולרים. משמעותו של סכום זה, אשר שולם למגוון רחב של בתי עסק, מתבטאת גם בהכנסה עצומה ממיסוי (3.37 מיליארדי דולרים) למדינת אריזונה.

באריזונה מתייחסים לתיירות כתורמת ישירה לביטחון הכלכלי של כלל האוכלוסייה. מחקר שקיים משרד התיירות באריזונה העלה שתעשיית התיירות מספקת, באופן ישיר, 187,000 משרות, וסך הכנסתם השנתית של העובדים במשרות אלו מגיעה ל-6.9 מיליארדי דולרים.

מה מושך את התיירים לאריזונה? השמש, כמובן. כשקר בחלקים גדולים של ארה"ב, מזג האוויר באריזונה נעים מאד יחסית. השקעה באטרקציות שמנצלות את היתרון היחסי של אריזונה (מזג האוויר) מגדילה את זרם התיירים, ואת סכומי הכסף שהם משאירים. דוגמה טובה לכך היא השקעה במסלולי גולף, אשר מושכים תיירים שהפרטה מצויה בכיסם, וששים להזדמנות לחבוט בכדורים גם בחורף... השמש של אריזונה תורמת גם לשגשוג תיירות הכנסים, בעיקר סביב פניקס, אשר מפרנסת מלונות יוקרה רבים.

רב הדומה על השונה בין אריזונה למדבר שלנו כאן בנגב. היתרון היחסי הינו אותו יתרון – מזג האוויר הנוח (כשהתיירים נחושים מהקור לברוח...), וההצלחה של אריזונה בתחום התיירות מסמנת את הפוטנציאל של התיירות המדברית שלנו, לרבות התחומים בה שעדיין בגדר פוטנציאל בלבד (תיירות כנסים, ותיירות ספורט כדוגמאות בולטות).

פיסה # 9: העולם שייך לצעירים? ניק פורבס דואג לעתיד של ניואקסל

עוד בפברואר זה, התקיים בגני התערוכה בתל אביב אירוע בינלאומי: מושב ה-Muni World Plenary במסגרת תערוכת ה-MuniExpo 2020. באחד הפאנלים החשובים במושב זה, השתתף ניק פורבס (Nick Forbes). מר פורבס משמש כ"ראש מועצת העיר" (Leader of the City Council) של העיר ניואקסל (Newcastle) שבבריטניה. תפקיד זה מקביל לראש עיר בישראל בהיבט הביצועי, כאשר קיים תפקיד נוסף (Lord Mayor) אשר מתמקד בהיבטים הטקסיים.

אחת היוזמות שמקדם פורבס במסגרת תפקידו היא יוזמת Newcastle150: בשנת 2032, ימלאו 150 שנים להכרזתה של ניואקסל כעיר, ובדומה למקומות אחרים ("ישראל 2048", מישהו?) סומן תאריך עגול זה כנקודת יעד טכנונית לפתרון אסטרטגי של אתגר חשוב, אשר אינו ייחודי לניוקאסל: "כיצד נבטיח שב-2032 ניואקסל תהיה עיר אשר צעירה יוכלו להגשים בה את שאיפותיהם והפוטנציאל הגלום בהם?"

היוזמה מתרכזת סביב 'האקתון' בן 3 ימים, במהלכו, רבים מצעירי ניואקסל יבצעו מחקר בשטח, יזהו סוגיות בוערות, יהגו רעיונות, יפתחו אותם לכלל פתרונות, ויצילו אותם בפני הנהגת העיר. המיזם הוא חלק משיתוף פעולה עם Common Purpose, ארגון ששם לו למטרה לפתח מנהיגות צעירה ברחבי העולם. פורבס מתייחס לשיתוף הפעולה בין העירייה לארגון, ואומר ש"הוא מאפשר לנו לעצב את מנהיגי המחר, צעירים פורצי גבולות אשר יכולים להתמודד ולפתור את האתגרים הגדולים ביותר העומדים בפנינו".

וכאן בנגב? פה כבר יש מרכזי צעירים אשר עושים עבודה מדהימה (אני בטוח שפורבס היה שמח למרכז צעירים חזק אצלו), ויכולים ללמד את הבריטים דבר או שניים. אבל שילוב אמיתי של צעירים בהתוויית האסטרטגיה המוניציפלית? יתכן וזה צריך להיות היעד הבא של מרכזי הצעירים (והנהגת הרשויות) בנגב.

פיסה # 10: הרימו עוגן: כיצד להשתמש בעוגנים המקומיים כדי לשמר ולחזק את אוכלוסיית הצעירים

שימור אוכלוסייה צעירה בעיר הוא אחד האתגרים המשמעותיים העומדים בפני ערים רבות. אחת הדרכים לשימור צעירים בעיר היא הגברת המעורבות של מוסדות עוגן מקומיים בחיי הצעירים. כך לדוגמה, מוסד העוגן הנבחר בעיר Rochester, אשר ב-Minnesota היה המרכז הרפואי Mayo Clinic. שיתוף פעולה שנוצר בין הסקטור הפרטי לבין גופים מוניציפליים, הוביל לבניית תכנית כלכלית רב שנתית הכוללת שדרוג במספר תחומים.

במסגרת התוכנית הוחלט על הקצאת קרקעות בשטח המרכז הרפואי Mayo, לטובת הקמת Hubs המיועדים לתחומי הביוטכנולוגיה ותעשיית התרופות. השלכות בולטות נוספות של המיזם המשותף הן השקעה במוסדות חינוך והקמת מתחמי בילוי שוקקים, כחלק מתהליך הפיכת העיר לאטרקטיבית יותר עבור הצעירים.

ברחבי העולם כולו מתמודדות ערים, בעיקר פריפריאליות, עם אתגר שימור וחיזוק אוכלוסיית הצעירים. האתגרים גדולים, אך קיימים לא מעט פתרונות אפקטיביים, כדוגמת אלה שיושמו ב-Rochester. שיתוף פעולה של העיר עם מוסד עוגן כמו ארגון רפואי מוביל, עשוי להוות גורם משמעותי במניעת עזיבתם של צעירים מוכשרים לאחר שרכשו השכלה באוניברסיטה ובמכללות השונות בעיר.

אצלנו בנגב, שימור הצעירים הינו נושא בוער בכל הרשויות. גם מעבר לדוגמה המתבקשת של רובע החדשנות בבאר שבע, ברשויות רבות נוספות החלו תהליכים של זיהוי וחיזוק העוגנים המקומיים. חשוב מאד לעשות תהליכים אלה באמצעות קבלת החלטות מושכלת ומבוססת מחקר ומידע. כבר כיום מלווה מרכז המחקר והמידע תהליכים דומים ברשויות שונות בנגב.

הרשות לפיתוח הנגב
THE NEGEV DEVELOPMENT AUTHORITY

לפרטים:

טלפון: 08-6705126

דוא"ל: YouKnow@negev.co.il